

Přednáška konaná 10 března 2012 k úmrtnímu dni Rudolfa Steinera

„Vidíte ho příliš malým.“ Ita Wegmanová

Milí členové Anthroposofické společnosti, milí přátelé

Dnes si vzpomínáme na četné členy této Společnosti, četné z našich přátel, kteří překročili na celém světě od posledního generálního shromáždění zde při Goetheanu práh duchovního světa. Především ale vzpomínáme na 87. výročí smrti Rudolfa Steinera. Nesmíme nikdy zapomenout, myslíme-li reálně duchovně na naši Společnost, že tato Společnost má v duchovním světě téměř tolik členů jako zde na Zemi. Neboť existuje velký počet duší, mezi nimi také duše významné, které překročily během uplynulého sta let práh duchovního světa v nezlomné věrnosti této Společnosti, anthroposofii a především Rudolfu Steinerovi.

Na začátku této promluvy bych chtěl zvláště vyzdvihnout tři lidi, kteří se od posledního generálního shromáždění vrátili do své duchovní domoviny: S první osobností jsem byl spjat jako kolega v kruhu představenstva a měl jsem to potěšení spolupracovat s ní po mnoho let. Byl to Heinz Zimmermann (1937 -2011), kterého dobře znali také mnozí v tomto sále. Chtěl bych zde krátce charakterizovat dvě zvláštní vlastnosti této lidské duše. Heinz Zimmermann byl od základu waldorfským učitelem milostí obdařeným. Ale k této schopnosti se v jeho biografii vyvinulo něco ještě významnějšího. K tomuto učitelskému nadání, které je již samo o sobě pozoruhodné, se připojila ještě zcela ojedinělá sociální kompetence. A to mohl prožít každý, kdo měl to potěšení s Heinzem Zimmermannem spolupracovat.

V dnešní době vývoje já, kdy se vše sociální utváří tak obtížně, ukazuje se skutečná sociální kompetence mj. v tom, že člověk je s to kráčet na ostrém rozhraní mezi tím, co může cítit jako povinnost k neprikrášlené pravdě na straně jedné a k impulzu bratrství na straně druhé. Snad to je tím nejobtížnějším v sociálním životě vůbec, spojit tuto polaritu v harmonii. A vzpomínaje na Heinze Zimmermanna, chtěl bych říci, že byl v této nesnadné oblasti a v Kolégiu vysoké školy, bylo možno naučit se od něho mnohému, co má význam pro současnost a také pro budoucnost.

K tomu měl ještě jednu zvláštní vlastnost. Po desetiletí byl Heinz Zimmermann spojen především s tím, co lze označit jako zvláštní jazyk Rudolfa Steinera. Sotva jsem se setkal s lidmi, jejichž mateřtinou byla němčina, kteří měli tak hluboký vztah k tomuto jazyku Rudolfa Steinera a mohli o tom mluvit tak podivuhodně, tak povznášejícím způsobem a působivě, zcela přesvědčivě v tom smyslu, že tento jazyk není dnes a v

budoucnosti v žádném případě jazykem zastaralým (jak se to často říká také v našich řadách) nebo jazykem, který snad měl svou platnost jen na začátku 20. století, nýbrž že je jazykem vpravdě mysterijním, to znamená žádným jazykem minulosti, nýbrž jazykem, který k nám přichází z budoucnosti.

A musíme chápat, že v tom, co Rudolf Steiner vykonal pro německý jazyk, prosytil jej impulzem současného michaelského ducha času - má-li mít německý jazyk přes všechny známky degradace, které jsou dnes ve Střední Evropě již všude patrné, vůbec ještě nějakou budoucnost -, že v tom spočívá jeho jediná záchrana, totiž právě v jazyce Rudolfa Steinera. Na tom Heinzovi Zimmermannovi velmi záleželo. Přinášel poselství o tomto osobitém, naprosto moderním jazyku Rudolfa Steinera, který je současně jazykem nových mystérií, na všechna místa, kam přišel a cestoval. Především se ale snažil přesvědčit o tom ty, pro něž je němčina mateřštinou. Když to takto vyslovím, může to snad leckomu připadat paradoxním, a přece je tomu tak.

Druhá osobnost, o níž bych se tu chtěl zmínit, stála jako pravzor pro naši dobu mezi hvězdami a Zemí, se svým jedinečným darem spojovat nebeské procesy s procesy na Zemi, a to především v oblasti rostlin. Hovořím o Marii Thunové (1922 - 2012), která překročila práh duchovního světa teprve nedávno. K velkým vymoženostem v jejím životě patří - což je známo široce ve světě, ale také jistě četným zde přítomným - kalendář setí Marie Thunové, nazývaný „Aussaattage - Osevní dny“, u něhož jde o spojení mezi nebem a Zemí, v čemž se ukazují zcela jemně první začátky toho, co jednou v daleké budoucnosti dosáhne své plné skutečnosti, že Země již nebude žít a tkát odděleně od Slunce, nýbrž bude opět se Sluncem spojena.

Tak můžeme mít pocit, že v Marii Thunové žilo něco, co Goethe ukazuje jako pravzor ve svém románu „Tovaryšská léta Viléma Mistra“ v postavě Makarie, která však nyní již nežije oddaně pouze s chodem hvězd, s chodem planet, nýbrž se v Marii Thunové spojuje jako nová Makarie s anthroposofií a s goetheanismem a pak obrací svůj pohled od hvězd dolů k matce Zemi, aby obojí spolu spojila.

Z toho vzešly „Osevní dny“, kterých se používá v četných zemích na Zemi: od Ruska až po Ameriku, od Střední Evropy až po země jihoamerické a Austrálii. I když v našich kruzích existovala zprvu vůči této práci Marie Thunové jistá skepse, v praktickém životě se však v nesčetných zkušenostech a na nejrůznějších místech Země ukazovalo to, co podávala rok za rokem ve svých „Osevních dnech“, být plodným. Neboť je významné, kterého dne se seje, kterého dne se sklízí, kterého dne a jak se pečuje o různé rostliny. Poselství Marie Thunové o vztahu hvězd ke světu zemských rostlin je zcela reálné a praktické. Také v tom spočívá něco budoucího!

Třetí osobnost, o níž tu má být učiněna zmínka, je Erdmuth Grosse (1928 - 2012). Ačkoli byl v posledních letech pro těžké onemocnění stále více upoután na lůžko, pracoval cílevědomě na jednom tématu, které ho doprovázelo po léta a desetiletí

jako téma jeho života: nejrůznější karmické proudy, které jsou spojeny s osobnostmi, jež Rudolf Steiner povolal při Vánočním sjezdu do Zakládajícího představenstva. O těchto pěti vynikajících lidech, které se po odchodu Rudolfa Steinera dostaly do takových těžkostí mezi sebou, že tyto těžkosti musila naše Společnost pak dále prožívat po celá desetiletí jako jakousi karmickou nutnost, napsal Erdmuth Grosse svou poslední knihu. V ní ukázal, že tyto zkoušky, jimiž tím musila Anthroposofická společnost procházet, neměly přece vést ke smrti, nýbrž ke stále širšímu duchovnímu procitání a nakonec k obnovenému sjednocení všech. A nesmíme nikdy zapomenout, že toto sjednocení mohlo být po obou velkých roztržkách v naší Společnosti opravdu uskutečněno.

Tak si Erdmuth Grosse uložil v posledních létech svého života obtížný úkol charakterizovat ve své knize všech pět členů Zakládajícího představenstva s jejich karmickým pozadím. A hle, tato dosti rozsáhlá kniha byla již brzy poté, co vyšla, rozebrána. To ukazuje, že je také dnes, ačkoli žádný člen Zakládajícího představenstva není již dlouho na Zemi, že je tato otázka stran záhady, stran tajemství tohoto představenstva stále ještě v naší Společnosti živá.

Ponoříme-li se do obsahu té knihy - přitom nemusíme být se všemi autorovými myšlenkami srozuměni - , může na nás zvláště hluboce zapůsobit gesto usmíření, které z toho vychází. Není tu ani nejmenší náznak nějakého úsudku, žádné odsouzení nebo kritika, jen toto podivuhodné prakřesťanské gesto, při kterém je pohled zaměřen jen na to krásné a velkolepé, co žilo bez výjimky v těchto pěti osobnostech a také dnes působí v duchovním světě ještě silněji dále. Těchto pět členů Zakládajícího představenstva je čtenáři přiblíženo v této jedinečné atmosféře usmíření, bratrství, při níž je v popředí především jejich nezlomná věrnost anthroposofii a Rudolfu Steinerovi, kterou stále neslo těchto pět lidí až do posledního dechu svého života, aby po překročení prahu opět spolupracovali v duchovním světě s Rudolfem Steinerem. Tak se člověk při čtení této knihy cítí posílen v přesvědčení, že je těchto pět osobností - Marie Steinerová, Ita Wegmanová, Albert Steffen, Alžběta Vreede-ová a Guenther Wachsmuth - v nejhlubším smyslu a jako vzor pro nás pro všechny nadále nerozlučně spojeno s Rudolfem Steinerem.

*

Dnes však vzpomínáme také a především na úmrtní den Rudolfa Steinera. A pohlédneme-li na poslední léta jeho pozemského života, stojí před námi jako zářící vrchol, jako kulminace jeho celé biografie Vánoční sjezd 1923/1924. Tento čin Rudolfa Steinera byl tak nový a tak do budoucnosti zaměřený, že on označil předchozí vývoj anthroposofie na Zemi, trvající téměř tři sedmiletí, na dvou místech dokonce jen jako přípravu na to, co se pak mohlo stát na Vánočním sjezdu, totiž přímé hovoření z prapůvodního zdroje anthroposofické esoteriky.

Jak k tomuto Vánočnímu sjezdu došlo, víme arci všichni. Přece mu však můžeme lépe porozumět, víme-li, že vzešel z nejhlubší krize Anthroposofické společnosti, která následovala po požáru Goetheana, jenž byl vyvolán nejzavilejšími nepřáteli anthroposofie. Toto dílo Rudolfa Steinera leželo nyní v troskách. A co vzniklo v noci po požáru z tohoto největšího neštěstí a utrpení pro Rudolfa Steinera samého, když bylo deset let jeho práce, něco, co se mělo stát viditelným znamením anthroposofie na Zemi, lidem odňato, to si nedovede nikdo z nás skutečně představit. Požár nevznikl tentokrát, jako u chrámu v Efesu, ze závisti bohů, nýbrž to byla závist a nenávisť lidí, kteří tuto jedinečnou stavbu zničili.

Pak se však stalo v průběhu roku 1923 něco zcela jedinečného, co nemůžeme v jeho velkoleposti ani jen tak beze všeho pochopit. Tato bolest, toto utrpení se v duši Rudolfa Steinera proměnilo v čistou lásku, zcela ve smyslu pravého manicheismu. Neboť všechnu tu nenávisť a antipatii, vše, co se chaoticky dmulo kolem spáleného Goetheana, Rudolf Steiner prostě neodvrhl, nýbrž to přijal do své duše a proměnil to ve smyslu pravého manichejského impulsu¹²) v čistou lásku, z níž vytvořil během Vánočního sjezdu Základní kámen lásky jakožto základní kámen nového lidského společenství, nové Anthroposofické společnosti.

Hledáme-li pro tento čin Rudolfa Steinera nějaký vzor či pravzor, můžeme zaměřit pohled na události na předělu věků, kdy se z nepředstavitelných bolestí boha na Zemi na pahorku Golgoty zrodil pak o Svatodušních svátcích duch vševládající lásky zde na Zemi. V této metamorfóze - v proměně utrpení na Golgotě v proud ducha, v proud všeobjímající duchovní lásky, která zazářila v duších lidí za svatodušního jitra - smíme spatřovat pravzor toho, co učinil nyní reálně uprostřed lidstva v lidské rovině Rudolf Steiner mezi požárem Goetheana a Vánočním sjezdem.

Nyní existují závažná slova Rudolfa Steinera o Vánočním sjezdu, která vyslovil 6. února 1924, a to tehdy, když pobýval po prvé po Vánočním sjezdu ve Štuttgartu, kde tehdy žilo nejvíce anthroposofů. Tam podával Rudolf Steiner zprávu o Vánočním sjezdu a pronesl ona závažná slova, která bychom měli vždy znovu přijímat do své vlastní meditace jako pravou zkoušku vlastního svědomí. Tato slova jsou: „Z toho vyplývá, že tento Vánoční sjezd je vlastně pro anthroposofickou věc ničím nebo vším.“

Sledujeme-li dále život Rudolfa Steinera, budeme se moci z jeho průběhu života přesvědčit o tom, že rozhodnutí pro Vánoční sjezd bylo pro něho samého vskutku zcela radikální: Nicnebovše! Az toho, co vykonal po Vánočním sjezdu, můžeme s jistotou seznat, že pro Rudolfa Steinera byl a také zůstal vším.

Z tohoto impulsu vzešly především tři iniciativy: stavba druhého Goetheana - z něhož nám mohl zanechat jen zevní model -, karmické přednášky a založení Michaelské školy na Zemi.

Abychom pochopili zvláštnost druhé stavby, stačí jen porovnat první Goetheanum na podkladě jeho modelu s druhým. Přitom brzy rozpoznáme, v čem spočívá tajemství přechodu od první stavby k druhé. První Goetheanum bylo zcela orientováno od centra k periférii. Tak se Rudolf Steiner jednou vyjádřil v tom směru, že by byl tuto stavbu nejraději vybudoval jako zcela podzemní, jen vnitřní formu, bez jakéhokoli ztvárnění zvenku. Tvořivý impulz zde přicházel zcela z centra, z já člověka. Nešťastným požárem o silvestrovské noci 1922/1923 bylo toto Goetheanum nám všem odňato. Vystoupilo k nebi a skutečnost pozemská se stala skutečností kosmickou.¹⁷ V dálkách éterického kosmu se pak zrodil „dobrý duch Goetheana“ kterého mohl Rudolf Steiner přijmout jako kosmického ducha, jehož bytostnou podstatu potom vtiskl do pozemské substance.

Poté vznikl z plastelíny model druhé stavby, který však neměl žádný vnitřní prostor, u něhož však člověk cítil, že všechny formující síly přicházely z venku, ze světové periferie. Představme si jednou, jak Rudolf Steiner modeloval hodinu za hodinou a z tohoto pohybu z venku do nitra prosytil pevnou materii tímto duchem Goetheana, jenž se stal kosmickým.

A nyní si smíme položit otázku, co je to vlastně za proces, u něhož se vnitřek stává zevnějškem, kde něco z periferie na nás působí zpětně? Odkud známe tuto zkušenost? Zná ji každý z nás, neboť my všichni jsme v předchozích inkarnacích prošli již mnohokrát branou smrti. A jak ve smrti, tak také při správném překročení prahu na cestě iniciace se děje to, že se vše, co jsme předtím v sobě nesli jako svůj duševní svět, stává potom naším duchovním okolím, obklopujíc nás zvenku jako nová kosmická skutečnost. Nitro se stává v duchovním smyslu zevnějškem a září nám vstříc ze světové periferie. To je tajemství prahu! A toto tajemství je - vedle mnoha jiného - za přechodem od první stavby k druhé. Tím se dotýkáme skutečnosti umělecky znázorněné, že celé lidstvo překročilo již v naší době nevědomě práh duchovního světa.¹⁷⁾

Potom přicházejí karmické přednášky. Jak můžeme tento mohutný cyklus o 82 přednáškách alespoň přibližně chápat? Jak vybádat jeho pozadí? Rudolf Steiner dal k tomu klíč již mnohem dříve. Již v roce 1911 řekl, že žijeme v době, v níž se bude Kristus stávat stále více pánem karmy. Je to Kristus sám, který pro blaho lidstva spojuje různá karmická vlákna v nové, sluneční tkanivo, tkanivo budoucnosti.

Chceme-li se stát již v naší době nebo jednou v budoucnosti vědomými spolupracovníky Krista na poli karmy, měli bychom vědět, resp. se musíme naučit, jak karma působí, jak se utváří v jednotlivých lidských osudech jakož i v osudu lidských skupin a v celých dějinách lidstva. Karmickými přednáškami nám dal Rudolf Steiner vodítko, cosi jako ukazatel cesty, abychom se připravovali stát se v tomto

pozemském životě nebo v nějakém životě budoucím vědomými pomocníky lidstva při novém utváření karmy.

Jako třetí se pak uskutečnilo z impulzu Vánočního sjezdu založení Michael-ské školy na Zemi. A četní z vás vědí, že Rudolf Steiner vždy znovu zdůrazňoval, že on nebyl zakladatelem této školy, nýbrž jen prostředníkem pro to, aby Michael mohl jako vedoucí duch naší epochy zřídit svou školu na Zemi. On, Duch času, je v pravém smyslu zakladatelem a vedoucím této školy.

Jak se to ale stalo, že Michael mohl uskutečnit tímto způsobem na Zemi svůj první čin? To bylo možné jen díky obětnímu činu Rudolfa Steinera na Vánočním sjezdu, díky tomu, co přinesl vstříc duchovnímu světu určitý člověk ze své plné svobody jakožto nový tvůrčí akt. A to je právě Základní kámen lásky, který Rudolf Steiner vytvořil během Vánočního sjezdu z nejvyšších sil samé Trojice, aby jej pak v duchovním světě přinesl vstříc Michaelovi jako obětní dar.

Při jiných příležitostech, především v přednáškách o biografii Rudolfa Steinera, jsem o tom podrobně mluvil. A jako odpověď na tento tvůrčí čin Rudolfa Steinera, na toto nové vytvoření, následoval nyní - protože Michael je sám duchem činným a tvůrčím - čin hierarchický. Na svobodný čin člověka odpověděl Michael založením své školy na Zemi: událost, které není nic rovno v celých dějinách lidstva.

To byl třetí zakládající čin Rudolfa Steinera z esoterického impulzu Vánočního sjezdu. Vytvořil pro Michaela možnost, aby působil pro budoucí vývoj lidstva zde na Zemi zcela jinak, než by to bez toho mohl učinit. Z toho seznáváme rozměr své odpovědnosti, pokud jde o založení Michaelské školy na Zemi jako výrazu nejvyšší důvěry Ducha času vůči jeho žákům. A oni musí také dokázat, že jsou hodni této důvěry, opatřující a pěstující věrně ve svých srdcích, co jim bylo darováno. Toto a mnoho jiného nám může zprostředkovat tušení o velikosti Rudolfa Steinera, která se vyjevila především v době po Vánočním sjezdu.

V dnešní době, a tak tomu je také v kruzích anthroposofických, zde však existuje vážný problém. Přemýšlel jsem mnoho o tom, jak to vlastně přijde, že existují stále znovu anthroposofové, kteří po léta tráví svůj čas tím, že buď hledají u Rudolfa Steinera údajné chyby nebo se pouštějí do nekonečných diskusí, zda je prý ve formulacích Rudolfa Steinera k nalezení něco rasistického, ač by mělo být každému, kdo zná skutečně jeho dílo, zcela jasno, že u Rudolfa Steinera není nic, pranic rasistického a ani nemůže být. Odkud může pocházet tato zvláštní snaha chtít najít u Rudolfa Steinera něco, co je této vysoké individualitě zcela cizí a není u ní v žádném případě? Odkud pochází u některých z jeho žáků tato směs lásky a nenávisti vůči jejich učitelům? Na to jsem až dosud nemohl nalézt odpověď.

Přibližující se vnitřně k Rudolfu Steinerovi - což je při vážném studiu jeho díla nevyhnutelné -, nemohou takoví lidé prostě snést jeho velikost. Snažíme-li se totiž přistupovat duchovně k Rudolfu Steinerovi, vyvíjí se tato cesta krajně dramaticky. Neboť je to cesta k vlastnímu vyššímu já, k vlastní vyšší bytosti, a ta vede nevyhnutelně do blízkosti prahu. Tam však stojí přísný strážce, který ukazuje člověku neprikrášené, že je - přes všechno, co se domnívá mít vypěstováno jako svůj vlastní význam - ve skutečnosti přece jen dosti malý a možná dokonce ještě méně než malostí.

Má-li však člověk odvalu srovnat své činy a dosažené úspěchy v životě s činy a zásluhami Rudolfa Steinera a snést, vydržet tuto diskrepanci, pak stojí Rudolf Steiner před člověkem jako vlastní vyšší já. Dospěje-li člověk na cestě školení sám k jistým duchovním zkušenostem - ať jsou jakkoli počáteční - a snažili se spojit je, hledaje v duchovním světě Rudolfa Steinera, s ním, zjistí, že se tím na jedné straně k Rudolfu Steinerovi jako k osobnímu duchovnímu učiteli velmi přibližuje, na druhé straně však s hrůzou pozoruje, jak velice je ještě sám vzdálen od své vyšší bytostné podstaty, kterou prožívá u Rudolfa Steinera v plném lesku, v plné záři. A to není eventuálně vůbec možno snést.

To ale znamená: Jestliže se člověk s touto zkouškou nevyrovná a také nezpozoruje, že problém zde nikterak nespočívá u Rudolfa Steinera, nýbrž pouze u něho samého, může se stát, že by tento člověk chtěl stáhnout Rudolfa Steinera dolů do své vlastní, mnohem nižší roviny, aby mohl vedle Rudolfa Steinera nějak obstát a vyrovnat se sám se sebou, s tím, co prožívá jako svou zdrcující nicotnost, když se snaží přiblížit se v duchu k Rudolfu Steinerovi. To je pro četné žáky Rudolfa Steinera opravdovou prahovou situací současnosti. I když často nepronikne do jejich bdělého vědomí.

Pak ale přistupuje ještě něco jiného. Již v dřívějších létech se mnoho diskutovalo o tom, zda smíme Rudolfa Steinera uctívat či nikoli. V naší době duše vědomé je ovšem formulace, zda něco smíme či nikoli, zcela nevhodná, neboť to musí každý rozhodnout pro sebe sama. Často se však přitom ztrácí ze zřetele, že existují dva různé druhy uctívání. První existuje na zcela naivním stupni u malého dítěte. A jako rodiče a pedagogové víme, jak velice se musí toto naivní uctívání u dětí pěstovat a rozvíjet, aby se z nich jednou později mohli stát dobří duchovní žáci. O tom podává Rudolf Steiner zprávu již ve své knize „Jak dosáhneme poznání vyšších světů?“.

Běda však, kdyby člověk zůstal takovým naivním uctívatelem také ještě ve zralejších létech! Tu však vychází vstříc samo přirozené založení /Nátur/ člověka. Neboť jako mladiství prožíváme v přechodné době vzpouru proti všem autoritám a stáváme se často opravdovými rebely. Chceme všechno vybadat sami svým procitnutším myšlením, přezkoumat to a zmocnit se toho. V tomto věku se dokonce cítíme jako málem rovni největším myslitelům všech dob. To však nemá nic co činit s vnitřní

zralostí duše, lidské bytosti. Neboť ta přichází teprve mnohem později. Naproti tomu myšlení je zprvu volně k dispozici všem lidem stejně.

Proto je přirozené a naprosto oprávněné, když mladiství uplatňují někdy dokonce jistou kritičnost nebo odstup od Rudolfa Steinera. Neboť i to náleží k tomuto zvláštnímu věku. To můžeme naprosto chápat a nesmíme to nikterak hodnotit negativně. Jestliže např. děti z anthroposofických rodin vycházejí do světa a po léta nechtějí nic slyšet o anthroposofii a o Rudolfu Steinerovi, je to zcela pochopitelné. Ale běda, když by někdo také později, jako zralý člověk, setrval v tomto stavu dospívajícího nebo by upadl zpět do stavu dětského uctívání. Neboť něco se od základu změnilo. Člověk musí nyní pochopit, že již nejde o uctívání nějakého člověka, uctívání nějaké osoby, nýbrž že jde na cestě vnitřního vývoje o úctu k pravdě a k poznání. To se od nynějška stává jeho novým vodítkem. A tak nyní již nemůže uctívat žádného člověka, pokud se jeho bytost a pravda nekryjí, což tak je dnes vskutku u převážné většiny lidí.

Když se obrátíme, učinivše velký skok, k nejvyššímu pravzoru v této oblasti, nacházíme na předělu věků rozhovor mezi Pilátem a Kristem Ježíšem, při němž Pilát vysloví otázku: „Co je pravda?“ (Jan 18, 38) - otázku chytrého, vzdělaného Římana. Ke svému překvapení však na to nedostane žádnou odpověď.

Proč jeho protějšek mlčí? Protože bytost, která stojí před Pilátem, byla a je jedinou bytostí na Zemi, která může o sobě plným právem říci: „Já jsem pravda“ (Jan 14, 16). To znamená, že Pilát položil svou otázku zásadně špatně. Byl by se vlastně musil Krista otázat: Kdo je pravda? Pak by byl dostal jediné správnou odpověď: Já jsem! A Pilát by se byl mohl stát žákem Krista Ježíše. - Tak můžeme říci: V Kristu Ježíši se zcela kryla konkrétní, na Zemi žijící osobnost se světovou pravdou.

Pokusíme-li se jednou toto myslit, pak brzy zpozorujeme, jak je těžké tuto myšlenku vůbec pojmut. Přece však v sobě tato myšlenka skrývá pravzor křesťanského zasvěcení vůbec. Právě k tomu směřovali od začátku všichni velcí křesťanští zasvěcenci. A pro naši dobu to byl Rudolf Steiner!

To znamená, že vezmeme-li anthroposofickou školící cestu jako moderní formu křesťanského zasvěcení nikoli abstraktně, nýbrž zcela konkrétně, pak spočívá tato cesta v tom, že zasvěcenec v sobě spojuje svou na Zemi žijící a působící osobnost s podstatou pravdy. Stává se tím postupně sám pravdou, zástupcem pravdy duchovního světa, kterou Rudolf Steiner zvěstoval v tisících přednášek jako výsledky svého duchovního bádání.

Či bychom si mohli vážně představit, že by někdo bádal v duchovním světě, jak to byl s to činit Rudolf Steiner, aniž by byl jako pozemsky konkrétní osobnost touto pravdou hluboce zaujat, uchopen /ergriffen/, aniž by ji sám v sobě nesl? To není ve

smyslu pravzoru křesťanského zasvěcení myslitelné. A jestliže jsme tímto způsobem u Rudolfa Steinera pravdu jednou odkryli - avšak nikoli abstraktně, pravice: Především zde stojí Rudolf Steiner jako konkrétní pozemská osobnost a tam je pravda, kterou zvěstuje když při hledání Rudolfa Steinera prožijeme v duchovním světě, jak pravda a osobnost tohoto člověka začínají ve světle pravzoru Krista Ježíše pomalu splývat, pak již nelze oddělit úctu k pravdě od úcty k člověku, který tuto pravdu na Zemi sám žil. To již potom není naivní uctívání, nýbrž nová, uzrálá úcta, které jsme dobyli na dlouhé cestě poznání.

Ba co více, pak víme z vlastní zkušenosti, že nikdy nenajdeme v duchovním světě Rudolfa Steinera jiným způsobem než tím, že poznáme: V něm již nelze pravdu vyšších světů, kterou zvěstoval po celý svůj život, oddělit od jeho osoby. To je také hlubší smysl jeho slov, že se jeho dílo nesmí oddělovat od jeho jména. Neboť v jeho osobě se staly během jeho pozemského života i z esoterického pohledu jednotou.

Jestliže jsme si toto jednou uvědomili, pak také dospějeme k jasnosti o tom, co Rudolf Steiner jakožto nejvýznamnější reprezentant duše vědomé (či uvědomující), který zvěstoval pravdu duchovního světa v nesčetných přednáškách a knihách, co Rudolf Steiner pro naši dobu znamená. Neboť opravdový /wahre/ duchovní svět je právě světem čisté pravdy. A z tohoto duchovního světa mohl Rudolf Steiner hovořit v sotva představitelném rozsahu asi 350 svazků jeho souhrnného vydání jen proto, že tuto pravdu nesl v sobě, že sám byl touto pravdou. Neboť on je pro naši dobu tím nositelem ducha pravdy, o němž hovořil Kristus ve svých řečech na rozloučenou v Janově evangeliu a pravil, že tento duch pravdy přijde k lidem, což se pak o svatodušním jitra vskutku stalo.

To však neznamená, že Rudolf Steiner je jediným nositelem tohoto ducha pravdy. Právě od něho máme znalost o postavách jiných velkých zasvěcenců, kteří byli rovněž nositeli tohoto ducha pravdy, který je pravým duchem Kristovým. Avšak pro naši dobu duše vědomé (či uvědomující) a pro naši michaelskou epochu, v níž žijeme, je Rudolf Steiner tím nositelem, tím poslem ducha pravdy.

Pohlédneme-li dále na život Rudolfa Steinera, shledáme neuvěřitelnou, nepřerušenu důslednost, s níž rozvíjel po Vánočním sjezdu anthroposofický impulz vždy více. Odkud bral tuto krajně nevyčerpatelnou vnitřní sílu, ze které nyní pracoval? Již v krizovém roce 1923 poukázal v souvislosti s přípravou Vánočního sjezdu na zdroj, z něhož prýští tato jedinečná síla, která může přemoci vše. Neboť podle své podstaty je čistě michaelská. To formuloval Rudolf Steiner v září 1923 ve Vídni v podivuhodném hymnu pro michaelskou věrnost, pro věrnost, v níž především po Vánočním sjezdu sám žil v absolutní důslednosti a, jak ještě uvidíme, také ji zachovával až do posledního dechu svého života.

Již v květnu 1924 hovořil Rudolf Steiner v Paříži o tom, že Vánočním sjezdem bylo uzavřeno nové spojenectví, nový svazek s duchovními mocnostmi, ba s Michaellem samým a hierarchickými duchy jemu sloužícími, kteří vedou od začátku v duchovním světě anthroposofické hnutí.

Potom podává zprávu v červenci 1924 v Arnheimu o svém vlastním slibu, který dal při Vánočním sjezdu duchovnímu světu, a dodává ještě, že tento slib bude bezpodmínečně splněn.³²⁾ Tak nebyl život Rudolfa Steinera po Vánočním sjezdu až k jeho přechodu přes práh 30. března 1925 ničím jiným než čistým žitím této nezlomné věrnosti onomu slibu, který nedal lidem, nýbrž Michaelovi samému.

Rudolf Steiner byl zajisté, jako Benedictus v mysterijních dramatech, tím, kdo byl na své poutnické stezce v duchovních světech dosáhl toho stupně, kdy směl sloužit svou radou duchovním bytostem.³³⁾ To činil bezpochyby také předtím, ale v důsledku Vánočního sjezdu se stal v rozsahu ještě mnohem větším rádcem Michaela, Ducha času.

Nyní však má být citován onen hymnus, který je současně výrazem čistě michaelské síly, jež planula v Rudolfu Steinerovi v posledních měsících jeho pozemského života zvláště jasně. Jsou to slova, která názorně ukazují, co nám Rudolf Steiner vlastně, řekli bychom, ukazoval jako vzorový život mlčky a současně ve své vše převyšující duchovní aktivitě po Vánočním sjezdu, dáváje nám tím příklad, z něhož se můžeme naučit, co to vlastně znamená působit reálně na Zemi z michaelské síly: „Vyšvihnout se takto vzhůru k tomu, že člověk může být uchopen myšlenkami o duchovnu jako něčím fyzickým ve světě: To je michaelská síla! Mít důvěru k myšlenkám duchovna, máme-li vlohý k tomu, abychom je vůbec přijímali, takže víme: Ty máš ten či onen impulz z duchovna. Oddáváš se mu, činíš se nástrojem jeho provádění. Přejde první neúspěch - to nic nedělá! Přejde druhý neúspěch - to nic nedělá. A přijde-li sto neúspěchů - to nic nedělá! Neboť žádný neúspěch nemůže být nikdy rozhodující pro pravdu duchovního impulzu, jehož působení člověk vnitřně prohlédá a je jím uchopen. Neboť máme teprve tehdy důvěru, opravdovou důvěru k duchovnímu impulzu, který přijmeme v určitém okamžiku, řekneme-li si: Měl jsem stokrát neúspěch, to mi však může nanejvýš dokázat, že pro mě nejsou v této inkarnaci dány podmínky k realizaci tohoto impulzu. Že je však tento impulz správný, to vidím podle jeho vlastního charakteru.“ - A nyní přijde něco zcela překvapujícího: „A i když to bude teprve po sté inkarnaci, že mi vyrostou síly k realizaci tohoto impulzu - nic mě nemůže přesvědčit o průbojnosti nebo neprůbojnosti nějakého duchovního impulzu než jeho vlastní podstata /Náture/. - Když si pomyslíte, že toto je vytvořeno v mysli člověka jako velká důvěra pro něco duchovního, když si pomyslíte, že se člověk může skálopevně držet něčeho, co prohlédl jako duchovně vítězí, že se toho může držet tak pevně, že od toho neupustí ani tehdy, když zevní svět mluví jakkoli velice proti tomu, když si toto představíte, pak máte představu o tom, co vlastně chce od člověka

michaelská síla, Michaelova bytostná podstata, pak teprve máte náhled na to, co je velkou důvěrou v ducha. Člověk může nějaký duchovní impuls odsunout stranou, dokonce odsunout stranou pro celou inkarnaci, ale jestliže jej jednou pojal, nesmí nikdy zakolísat či zaváhat, aby tento impuls ve svém nitru opatroval a pečoval o něj; jen pak si jej může uchovat pro následující inkarnace. A je-li duševní uzpůsobení /Seelenverfassung/ takto založeno na důvěře k duchovnu, že člověk dospěje k tomu pociťovat duchovno jakožto tak reálné jako půdu pod nohama, o níž víme, že kdyby tu nebyla, nemohli bychom svými nohama našlapovat, pak máme ve své mysli citění pro to, co vlastně Michael od nás chce“ (GA 223,28.9.1923)

Pohlédneme-li ve světle těchto slov zpět na poslední měsíce v životě Rudolfa Steinera, tu shledáme, jak dokonce jako nemocný na lůžku pokračoval právě ve všem, co bylo pro něho ještě možné, v této nezlomné věrnosti: Kapitoly jeho autobiografie „Můj běh života“ vycházely nadále v týdeníku; „Stěžejní poučky“ /Leitsätze/ a články k nim patřící, které byly dávány, aby byl život Společnosti držen pohromadě a aby dostal určitý duchovně-michaelský směr, psal Rudolf Steiner až do konce a zveřejňoval je v „Mitteilungsblatt“ /Příloze pro členy/. Dva z těchto článků vyšly dokonce teprve po jeho smrti. Tak byly jakoby pozdravem, jakoby posledním pokynem duchovního učitele z oné strany prahu, jako kdyby byl Rudolf Steiner ještě zde a jako by pokračoval ve své práci.

Totéž se stalo také ve vztahu k Anthroposofické společnosti a k Vysoké škole. Víme, že jsou v našich kruzích stále znovu podněcovány zprávy nebo jsou šířeny neověřené výroky o tom, co prý měl říci Rudolf Steiner štutgartskému státnímu návladnímu Bruno Krúgerovi o údajném ztroskotání Vánočního sjezdu a Společnosti. Bližší okolnosti tohoto reálného nebo údajného výroku však nejsou známy. Také nevíme, co Rudolf Steiner vlastně řekl eu-rytmistce Ině Schuurmanové, jda kolem, co pochopila jako výrok o ztroskotání Společnosti a Vánočního sjezdu.

Neboť bylo by přece samo o sobě velmi zvláštní, kdyby byl Rudolf Steiner sdělil lidem, kteří tehdy nehráli v Anthroposofické společnosti žádnou zvláštní úlohu, něco tak rozhodujícího a současně by byl tuto rozhodující zprávu zamlčel svým nejbližším spolupracovníkům a esoterickým žákům Marii Steinerové, Itě Wegmanové, Albertu Steffenovi a jiným, takže by dále žili ve zcela mylném přesvědčení, jako by vše šlo dále ještě ve smyslu Vánočního sjezdu (což by tak již nebylo bývalo). Něco takového bychom přece nechtěli Rudolfu Steinerovi v žádném případě podsouvat. Také dosvědčuje první veřejné prohlášení představenstva, které bylo po smrti Rudolfa Steinera určeno všem členům Anthroposofické společnosti, že chtěli dále společně pracovat zcela ve smyslu esoterického impulsu Vánočního sjezdu. Že tento úmysl nemohl již později být udržen na základě vnitřních vzájemných konfliktů, to je jiná věc. Avšak vůle jít důsledně touto duchovní cestou existovala v představenstvu od začátku.

Zde však nestojí pouze mínění proti mínění nebo neověřená tradice proti jiné, nýbrž máme na tomto místě co činit s nevyvratnými skutečnostmi, které máme jako jednoznačné výroky v dokumentech psaných rukou Rudolfa Steinera samého. Některé z nich jsou uveřejněny na konci malé knížky o Vánočním sjezdu od Petra Selga a mě. Tak stačí si dnes jen přečíst v archivu Goetheana, jak se to odehrávalo s přijímáním do Společnosti a do Vysoké školy až do smrti Rudolfa Steinera. Neboť pokud žil, přijímal jako První předseda Anthroposofické společnosti ty lidi osobně, podepisuje jim vlastnoručně jejich růžové karty-průkazky. To si nedal nikým vzít. A právě tak se to dělo při přijímání na Vysokou školu, když Rudolf Steiner jako její esoterický vedoucí sám vlastnoručně podepisoval všechny modré karty-průkazky. Jen s jeho podpisem - ať již na růžové, ať již na modré kartě-průkazce - byl příslušný člověk od toho okamžiku členem Anthroposofické společnosti nebo členem Vysoké školy.

Sledujeme-li pak dále, až ke kterému datu přijímal Rudolf Steiner lidi na Vysokou školu, a shledáme-li přitom, že prováděl sám taková přijetí až dva dny před svou smrtí, vyplývá z toho přece jednoznačně, že Vysoká škola byla pro něho až do konce plnou realitou. Také Společnost měla pro něho tuto reálnost, protože Vysoká škola je podle jeho vlastních slov „duší Anthroposofické společnosti“. A tudíž měl i Vánoční sjezd pro Rudolfa Steinera plnou realitu. Neboť kdyby na něj byl pohlížel jako na ztroskotavší, pak by byly ovšem také Společnost a Vysoká škola na něm založená rovněž ztratily smysl.

Čteme-li pak v archivu Goetheana žádosti lidí, kteří se tehdy chtěli stát členy Vysoké školy, vidíme, že Rudolf Steiner až do posledních dní svého života všechny žádosti, také žádosti po 8. únoru,44' sám četl a posuzoval. Tak napsal - většinou tužkou - na nějakou žádost: „Musí ještě čekat.“ Byl to člověk z Norska, který byl členem Společnosti teprve půldruhého roku. Rudolf Steiner ale již předtím jednoznačně prohlásil: Musí se čekat dva roky. Dále stojí na jedné žádosti, dlouhé a poněkud zmatené: „Musí se učinit rešerše ve Štuttgartu.“ O této osobě chtěl Rudolf Steiner mít pro své rozhodnutí další informace. A na třetí žádost napsal velkým písmem přes celý list: „Ano!“ s vykřičníkem.

Povšimneme-li si k tomu ještě přesněji, do kdy Rudolf Steiner podepisoval modré karty-průkazky, stává se to ještě zřetelnějším. Neboť v registru jsou přesná data, kdy byli ti žadatelé přijati na Vysokou školu, a to znamená, kdy přesně Rudolf Steiner na svém lůžku příslušné karty vlastnoručně podepsal. Neboť nový člen Vysoké školy byl zanesen do registru teprve po jeho podpisu. V archivu Goetheana je příslušný seznam. Zde několik příkladů z něj:

-

14. března 1925 - pět přijetí na Vysokou školu,

-
15. března - tři přijetí...

Musíme si na tomto místě zcela přesně představit tu situaci. Rudolf Steiner již dávno nekoná sám třídní hodiny. Je možné, že v těchto posledních týdnech již tuší, co na něho přijde, že totiž musí brzy opustit Zemi. A přece přijímá tyto lidi ještě osobně do První třídy, čte sám všechny žádosti, připisuje na ně poznámky, podepisuje karty-průkazky, a to vše již v době, kdy se již následkem rostoucího úbytku svých fyzických sil nemůže sám zvednout z lůžka.

S přijímáním na Vysokou školu to však jde ještě dále:

-
17. března - dvě přijetí,

-
18. března - jedno přijetí,

-
25. března - osm přijetí,

-
26. března - jedno přijetí.

A poslední skupina přichází jen půldruhého dne před jeho opuštěním Země. Toho dne mu přinesou třináct modrých karet-průkazek: 28. března 1925 - třináct přijetí na základě podpisu Rudolfa Steinera.

Tak se nepotřebujeme spoléhat na žádné pověsti, neboť máme zde co činit s nevyvratnými skutečnostmi, lhostejno, co si o tom dodnes myslí někteří anthroposofové. Rozhodující je, že Vánoční sjezd, Společnost a Vysoká škola při něm založená byly pro Rudolfa Steinera až do konce plnou realitou, v souladu s jeho slibem, který dále nezlomně existoval, a na základě jeho spojení s dobrými silami duchovního světa. Také nelze pochybovat o tom, že Rudolf Steiner jako jediný oprávněný vedoucí Michaelské školy na Zemi vzal s sebou tuto důvěru, tuto nezlomnou věrnost po své smrti do duchovního světa. Neboť vše, co hovořil, také skutečně žil, protože mu pravda a člověk splynuly v jednotu. V tom spočívá vlastní tajemství jeho biografie.

Závěrem pohledme ještě jednou na naši současnost a zároveň na to, co nám Rudolf Steiner zanechal jako hlavní motiv Vánočního sjezdu. Tento motiv je tak jednoduchý,

jak je při svém provádění zároveň také složitý. Neboť můžeme shrnout podstatu Vánočního sjezdu jen v jednu jedinou výzvu - v každém případě z určitého hlediska „Více anthroposofie!“

A co máme v anthroposofii před sebou? To si musíme jednou skutečně ujasnit. V anthroposofii máme to nejmodernější, co si lze v naší době vůbec představit. A to něco nejmodernějšího nikoli ve smyslu různých módních proudů nebo stylů, které jsou dnes takové a snad za dvacet nebo padesát let opět zcela jiné, nýbrž anthroposofie je vskutku - jak ji Rudolf Steiner nazval 1913 v Londýně - „Michaelovým darem“ lidstvu, tj. darem Ducha času. A co může být modernější než dar Ducha času pro jeho epochu, která potrvá ještě několik set let a dokonce ještě dále, jakožto cesta k vědomé spolupráci lidí s duchovními hierarchiemi? Co může být modernější než toto?

Nebo jak tomu je se současnou cestou k éterickému Kristu? Vždyť Rudolf Steiner o tom přece říká, že anthroposofie je novou řečí, které se - ať je jakkoli obtížná - musíme přece naučit, abychom mohli s éterickým Kristem v duchu mluvit. Éterický opětovný příchod bude trvat ještě tři tisíce let a po něm následují dvě ještě vyšší zjevení Krista, o nichž máme vůbec povědomost jen z anthroposofie. Tu si opět musíme položit vážnou otázku, co že může být modernější než řeč - u níž musíme, jako u každého cizího jazyka, ovšem také vynaložit námahu, abychom se jí naučili, ať již jinak mluvíme německy či nikoli -, řeč, v níž pak můžeme hovořit s bytostí, která dala Zemi její nejvyšší smysl? Neboť zde jde přece o smysl Země a celého vývoje lidstva! Co že je pak ještě modernější? Já si neumím nic modernějšího představit.

A pak pohlédněme na založení Michaelské školy. Co může být modernější než cesta těmito devatenácti třídními hodinami, která nás vede k nejvnitřnější bytostné podstatě člověka. Je to přece cesta, na níž může být po prvé v dějinách lidstva vyvádána nejhlubší bytostná podstata člověka a pravé lidství, vyvádána ne pouze pozemsky - tak, jak se dnes diskutuje v parlamentech a v posluchárnách o svobodě a o lidských právech -, nýbrž vyvádána kosmicky, čímž se ukáže, že každý člověk, ať patří ke kterémukoli národu, má kosmický význam. Zde jde o zcela konkrétní cestu ke kosmické bytostné podstatě člověka, k pravému rozměru lidského já, které se na cestě devatenácti třídními hodinami ukazuje stále zřetelněji.

Můžeme také říci: Tajemství lidského já v jeho souvislosti s duchovním kosmem, s devíti hierarchiemi a s tvůrčím Logem samým, toto tajemství je nám dáno, procházíme-li devatenácti třídními hodinami, a tím je nám dáno určení a cíl lidstva na Zemi, což spočívá v plném rozvinutí individuálního lidského já. Co může být ještě více orientováno na budoucnost, ještě modernější než toto? To vše je tak moderní, dokonce více než moderní, protože nám to přichází vstříc nikoli ze současnosti, nýbrž

z budoucnosti, dávajíc nám pevný vnitřní podklad a orientaci pro to, kam musí být kormidlován současný vývoj.

Současně nám anthroposofie dává dnes jediné relevantní odpověď na otázku, jak lze překonat různé trampoty, těžkosti a zlé situace naší doby. To však bude možné jen tehdy, když zůstaneme věrně a cílevědomě spjati s pravou bytostnou podstatou člověka, se smyslem Země a s tím, co nám dává bezpečné poznání a orientaci; to znamená, když stojíme za vším tím právě tak skálopevně a nezlomné, jak to činil Rudolf Steiner sám a zajisté ještě činí.

Mohli bychom o tom říci ještě mnoho. Avšak pokročilá doba tohoto večera to bohužel nedovoluje.

Tak si musíme jen ještě jednou vskutku uvědomit, jaké duchovní poklady máme vlastně anthroposofii v rukou. Jestliže to však nepoznáváme, pak nespočívá chyba v anthroposofii, nýbrž jen v nás samých. Abychom si to jednou plně zvědomili, stačí jen pohlédnout na Rudolfa Steinera, na to, jak to vše u něho žilo, příkladně pro nás, především v posledních měsících jeho života až do jeho překročení prahu.

Potom je Rudolf Steiner na oné straně prahu v duchovním světě. Tam nyní přišel člověk, který žil více než třetinu svého života vědomě v duchovním světě - nyní se vrátil do své duchovní domoviny. Protože je však pravá bytostná podstata každého člověka duchovní,⁵⁴) může být Rudolf Steiner nám všem, když to jen opravdu chceme, dokonce ještě mnohem blíže než v době, kdy ještě dlel na Zemi, pokud pro to splníme podmínky! Rudolf Steiner je vždy připraven být tu pro nás a pomáhat nám.

To známe již z mysterijních dramát, kde Benedictus odhaluje, že musí doprovázet každého ze svých žáků, který obdržel z jeho duchovního bádání vědomě či nevědomě světlo vyššího poznání. A přesně totéž lze říci o Rudolfu Steinerovi. Neboť on je duchovně spojen s každým ze svých žáků, pokud to ten žák jen chce. Následujeme-li svým chtěním a svým konáním Rudolfa Steinera, pak je s Anthroposofickou společností také nadále spojen.

A vlastně byl v této celosvětové Společnosti vždy dostatek členů, kteří to stále činili, a to přes všechny konflikty a těžkosti, jimiž Společnost prošla. Avšak musí to být realitou především zde, při Goetheanu. Neboť Goetheanum je místem, kde se musí vztah k Rudolfu Steinerovi vyhledávat a pěstovat zcela zvlášť intenzivně, kde tento vztah žije jako vzor a rovněž se stává viditelným pro lidi, kteří přijdou z daleka. Také oni mají mít možnost pociťovat v tomto domě, který nám daroval Rudolf Steiner, že jeho duch je zde stále ještě přítomen.

K tomu ale musíme na tomto místě Rudolfa Steinera čestně a statečně bránit proti všem pomlouvačným a lživým útokům, které se vedou ve světě především u

příležitosti jeho 150. narozenin. Kde jinde, když ne zde při Goetheanu, musíme Rudolfa Steinera nekompromisně obhajovat, a to pro jeho důstojnost, pro důstojnost svoji, milí přátelé!

Pohlédněme závěrem na tento podivuhodný portrét Rudolfa Steinera. Můžeme se tázat, proč anthroposofové staví na viditelné místo nebo větší na stěnu fotografii Rudolfa Steinera. Ovšemže existuje zde jako všude mnoho věcí lidských, až příliš lidských, sentimentalita atd. A přece se najde pro to ještě hlubší důvod. Mnozí možná sami prožili, když spatřili po prvé nějakou fotografii Rudolfa Steinera, že přitom bezprostředně cítili: Taková tvář se po druhé ve světě nenajde. Neboť na sílu a nejčistší duchovnost, které vycházejí z těchto ojedinělých rysů obličeje, nelze nikdy zapomenout! Skrze tyto rysy září ne pouze osobní vlastnosti tohoto člověka, který žil tehdy od 19. do 20. století na Zemi, nýbrž také něco zcela objektivního, něco mnohem většího, něco budoucího, co může mít význam pro každého člověka na světě.

To, oč tu jde, je reálná síla Michaelova, která působí v člověku, je-li v něm jen přítomna dostatečně silně, od ducha skrze duši až do fyzického těla. Tím se mění fyzické tělo. Je mu vtištěna pečeť ducha. A to se zjevuje především ve tváři člověka. Snad ne v jedné inkarnaci, nýbrž teprve ve dvou, třech, deseti nebo stu inkarnaci. Přece se v normálním průběhu vývoje stává jednou u každého člověka jeho tvář obličejem, čistým zrcadelným obrazem ducha, což se však stalo u takové individuality jako Rudolf Steiner již v jedné inkarnaci - jako vzor pro nás všechny.

Již v naší době se začínáme pohybovat směrem k rozhodujícímu rozdělení lidstva, kdy budou postupně vznikat dvě skupiny, ti, kteří přijmou ducha až do proměny svého fyzického těla, a ti, kteří ducha odmítají. To je jediný rozdíl, a ten si ponechá svou platnost po všechnu budoucnost vývoje lidstva. Všechny ostatní rozdíly mezi lidmi budou pak dávno patřit minulosti. V tomto smyslu hovoří Rudolf Steiner o lidech, kteří již dnes začínají přijímat do sebe ducha, tedy o pravých „michaelitech“. A dále říká, že v budoucnosti ponese na sobě tuto pečeť michaelského ducha až do fyzického těla, což se bude zjevovat především v jejich obličejích.

Proto na nás právem činí tak hluboký dojem, když pozorujeme fotografii Rudolfa Steinera. Neboť zde na nás hledí člověk, u něhož přijala pravda podobu konkrétně viditelnou, od níž již nelze oddělit pozemskou osobnost, nýbrž kde nám září vstříc skrze rysy tohoto obličeje budoucnost celého lidstva jako světlo pravdy a ducha. To je pak to opravdové lidstvo, které jednou ponese na svém obličejích pečeť ducha, pečeť Michaela-Krista. Rudolf Steiner ji nesl již ve své inkarnaci ve 20. století. A je to tato pečeť ducha, která na nás tak hluboce působí, když pohlédneme na tento obličej.

K této fotografii, jak ji máme před sebou, se pojí poněkud neobvyklý příběh. Byl to Fritz Hass z Mnichova, který se 1907 otázal Rudolfa Steinera, zda jej smí

vyfotografovat v okamžiku jeho duchovního bádání. A Rudolf Steiner s tím kupodivu souhlasil. Tak tedy vznikl tento zcela zvláštní portrét Rudolfa Steinera.

Na tomto místě mi dovoďte, abych jednou vyslovil, jak mě nekonečně bolí, že tento ojedinělý portrét musil být do tohoto sálu přinesen ze zadního schodiště Goetheana, které není až podnes dokončeno. Neboť tam visí již po mnoho měsíců jako zcela ztracený výstavní objekt, ve vyhnanství na tomto nedůstojném místě, obklopen samými prázdnými obrazovými rámy, které tam jsou pověšeny jako muzeální předměty. Ale tento portrét nepatří do zadního schodiště, nýbrž do tohoto Velkého sálu (dlouho trvající potlesk). A velice doufám, že po této přednášce nebude opět poslán do vyhnanství do tohoto nedokončeného schodiště, nýbrž že bude důstojně umístěn v tomto domě Rudolfa Steinera nebo že bude vrácen svému majiteli v Holandsku, kde bude jistě uchováván důstojněji, než jak tomu bylo dosud v tomto domě Rudolfa Steinera.

Chtěl bych nyní zakončit tuto promluvu dvěma zcela zvláštními průpověďmi. Nejprve přečtu báseň Christiana Morgensterna, která je věnována Rudolfu Steinerovi, a nakonec meditaci obracející se na zemřelé, u níž bych prosil, abyste povstali. Neboť vztah k zemřelým a především k Rudolfu Steinerovi náleží k nejdůležitějším úkolům naší Společnosti. A není již „za horami“ doba šesté kulturní epochy, o níž Rudolf Steiner jednou řekl, že se pak neučiní žádné rozhodnutí - až do záležitostí sociálně-politických -, aniž jsme se o tom předem dohodli se zemřelými. V tomto smyslu náleží k velkým úkolům naší Společnosti a zvláště tohoto domu pěstovat intenzivně vztah k zemřelým.

A tak budiž, aby se pro dnešní večer uzavřelo téma o Rudolfu Steinerovi, ještě uveden příklad člověka, který rozhodně neměl za života Rudolfa Steinera vůči němu nějaké primitivně-naivní, dětské uctívání, nýbrž byl jedním z jeho zcela malého počtu žáků, který se těšil, dříve než přišel k anthroposofii, v zevním světě již velkému uznání - Christian Morgenstern (1871 - 1914). Jako zralý člověk a známý básník vyjádřil, jsa již na prahu smrti, svou velkou úctu pro Rudolfa Steinera těmito podivuhodnými řádky, podáváje tím svědectví, že jeho setkání s Rudolfem Steinerem bylo v jeho životě tím nejdůležitějším, nejcennějším, čeho následky budou sahat daleko za hranice jednoho jediného pozemského života.

„Jak člověk v mračný den na slunce zapomíná,
však ono svítí, září bez přestání,
tak zapomenout lze Tě v mračném čase,
by znovu pak a stále znovu, znovu otřesen,

ba oslněn cítil, tvůj že duch sluneční
tak nevyčerpatelně vždy dál nám září,
temným poutníkům.“

Uzavřeme tento večer průpovědí Rudolfa Steinera pro zemřelé, povstavše k tomu.

„Geister eurer Seelen, wirkende Wächter.

Eure Schwingen mogen bringen

Unserer Selen bittende Liebe

Eurer Hut vertrauten Sphärenmenschen, Dass, mit eurer Macht geeint, unsere Bitte
helfend strahle

Den Seelen, die sie liebend sucht.“

„Duchové vašich duší, působící strážcové,

vaše peruti necht' přinesou

našich duší prosící lásku

sférickým lidem svěřeným vaší ochraně,

aby, spojena s vaší mocí,

naše prosba, pomáhajíc,

zářila duším, které v lásce hledá.“